

TUUTOR-OHJAUS OPISKELUN TUKENA

Kristiina Jokinen

**Kehittämishanke
toukokuu 2010**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

OPINNÄYTETYÖN KUVAILULEHTI

Tekijä(t) JOKINEN, Kristiina	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 24.11.2010
	Sivumäärä 31	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ( ) saakka	Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi TUUTOR-OHJAUS OPISKELUN TUKENA		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu		
Työn ohjaaja(t) LEPÄNJUURI, Aino		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Kehittämishankkeen tarkoituksena on kuvata korkeakouluopintojen tuutorointia osana opettajan työtä. Hanke kuvaa tuutorointiprosessia Jyväskylän yliopiston avoimen yliopiston erityispedagogiikan perusopinnoissa lukuvuosina 2006-2007 ja 2007-2008. Oppiminen nähdään tässä viitekehyksessä sosiokonstruktiivisena, yhteistoiminnallisena prosessina, jossa oppija rakentaa tietoa vuorovaikutuksessa toisten oppijoiden kanssa. Oppiminen on myös kokemuksellinen, toiminnallinen prosessi, jossa oppija käyttää hyväkseen aikaisemmin oppimaansa, tunteitaan, elämyksiään ja mielikuvitustaan. Ohjaus on vuorovaikutusta, joka tähtää oppijoiden syväoppimiseen. Ohjaus prosessina alkaa jo ennen ensimmäistä tapaamista. Tuutorin tehtävä on motivoida ja ylläpitää oppimismotivaatiota ja orientoida opiskelijoita opintokokonaisuuteen. Hän antaa opiskelijoille tietoa opintojen suorittamistavoista ja mahdollistaa yhteistoiminnalliset oppimistilanteet. Kehittämishankkeessa kuvataan tuutoroinnin periaatteita, jotka ovat dialogisuus, itseohjautuvuuden tukeminen ja yliopistollisuus. Tuutorointia toteutettiin pääasiassa tuutoristunnoissa ja teemaseminaareissa sekä kommentoimalla kirjallisia tehtäviä ja vastaanottamalla ryhmäsuorituksia. Ohjauksellisen näkökulman mukaan ottaminen aikuisten kanssa työskenneltäessä täydentää opettajan ammattitaitoa ja luo tehokasta oppimista.</p>		
Avainsanat (asiasanat) ohjaus, tuutorointi, sosiokonstruktiivinen oppimisenäkemys, yhteistoiminnallinen oppiminen, kokemuksellinen oppiminen		
Muut tiedot		

Author(s) JOKINEN, Kristiina	Type of publication Development project report	Date 24.11.2010
	Pages 31	Language Finnish
	Confidential ☐ Until	Permission for web publication ☒ (X)
Title Tutoring guidance as a way of supporting studying		
Degree Programme Vocational Teacher Education		
Tutor(s) LEPÄNJUURI, Aino		
Assigned by		
<p>Abstract</p> <p>The purpose of the development project is to describe tutoring in higher education as a part of a teacher's work. The project describes the tutoring process of basic studies in special education at the Open University of the University of Jyväskylä in the academic years 2006-2007 and 2007-2008. Within this framework, learning is regarded as a socio-constructive, cooperative process, where the learner constructs information in interaction with other learners. Learning is also an experimental, active process in which the learner utilises previously learned information and skills as well as her/his feelings, experiences and imagination. Guidance is interaction which aims at learners' deep learning. The guidance process begins already before the first meeting. The tutor's task is to motivate students, keep up their motivation for learning and orientate them to their studies. The tutor gives the students information on ways to complete their studies and enables collaborative learning situations to take place. The development project describes the principles of tutoring which include dialogue, fostering of self-directedness and academic approach. Tutoring took place mainly in the form of tutoring sessions and theme seminars. In addition, tutoring was carried out by commenting written assignments and by evaluating group assignments. When working with adults, bringing in the guidance approach supplements the teacher's expertise and produces effective learning.</p>		
<p>Keywords</p> <p>guidance, tutoring, socio-constructive learning approach, collaborative learning, experiential learning</p>		
Miscellaneous		

Sisältö

TIIVISTELMÄ ABSTRACT

1. JOHDANTO.....	5
2. OHJAUS OPISKELIJAN TUKENA	6
2.1. SOSIOKONSTRUKTIIVINEN OPPIMISNÄKEMYS	6
2.2. YHTEISTOIMINNALLINEN OPPIMINEN	7
2.3. KOKEMUKSELLINEN OPPIMINEN.....	8
2.4. OHJAUS TOIMINTANA JA PROSESSINA.....	10
3. TUUTOROINTI AVOIMEN YLIOPISTON OPINNOISSA.....	13
3.1. TUUTOROINNIN LÄHTÖKOHDAT JA PAINOPISTEET	13
3.2. TUUTOROINNIN TEHTÄVÄT	15
3.3. TUUTOROINNIN PERIAATTEET	17
3.4. TUUTOROINNIN TOTEUTUSTAVAT	19
4. POHDINTA.....	28
LÄHTEET.....	30

1. JOHDANTO

Jos annat miehelle kalan,
hän saa yhden aterian.
Jos opetat hänet onkimaan,
hän saa syödä joka päivä

Kehittämishankkeeni tavoitteena on analysoida ohjauksen olemusta ja elementtejä tutorin tehtävässä, joka toimii aikuiskoulutuksen kentässä ja erityispedagogiikan sisältöalueella. Miten näkökulma eroaa perinteisestä opettamisesta ja miten ohjauksellisuus näkyy tutoroinnissa?

Olen toiminut Jyväskylän yliopiston avoimen yliopiston erityispedagogiikan perusopintojen tuutorina Pohjois-Savon Opistossa kaksi lukuvuotta vuosina 2006-2007 ja 2007-2008. Hain tuutorin tehtävää, sillä ajattelin sen syventävän opettajuuttani ja sen avulla voisin päivittää erityispedagogista tietoa. Etenkin aikuisten oppimisessa on opettajan rooli ohjauksellinen. Tuutorin tehtävä on ollut mielekäs ja hyödyllinen monestakin näkökulmasta. Opettajan rooli oppimisprosessin ohjaajana vaatii uudenlaista ajattelua, joka ei synny pohdiskelematta omaa tapaa työskennellä. Vanhat ajatustavat opettajan roolista ovat tiukassa sekä opettajissa itsessään että oppijoissa.

Olen toiminut erityisopettajana lähes 20 vuotta. Erityislasten kanssa toimiminen asettaa tietynlaisia vaatimuksia opettajuuteen. Opettajan täytyy olla turvallinen ja luotettava auktoriteetti. Samalla kun painopisteenä on ns. akateemisten perustaitojen opettaminen, työssä pitää nähdä se, mikä oppilaille on tärkeää aikuisena. Omatoimisuus ja tunne omasta selviytymisestä ovat yhtä tärkeitä kuin lukeminen ja kirjoittaminen. Perustyöni ohella olen ollut mukana ohjaamassa ja kouluttamassa opettajia ja koulukäyntiavustajia erityiskasvatuksellista ja opetuksellisista aiheista. Työnohjaajakoulutus on vienyt minua ohjaukselliseen suuntaan ja olen kokenut ohjauksellisen roolin itselleni sopivaksi, vaikka koen sen hyvin vaikeaksi ja haastavaksi työtavaksi.

Kehittämishankkeeni aihe on siis oman opetustyön kehittämisen kannalta tärkeää, sillä sen kautta joudun pohtimaan opettajuutta monenlaisista näkökulmista. Valitsin kehittämissuunnitelman aiheeksi tuutoroinnin, koska ohjauksellinen näkökulma sisältää paljon teemoja, joihin haluan syventyä ja paneutua.

Ohjausta voi tarkastella monestakin näkökulmasta, mutta olen ottanut tarkastelukulmakseni sosiokonstrukttiivisen oppimisnäkemys sekä yhteistoiminnallisen ja kokemuksellisen oppimisen, joiden kautta opiskelijat voivat saavuttaa syväoppimista sekä tietoja ja taitoja, jotka kytkeytyvät heidän omiin kokemuksiinsa ja arkeensa.

2. OHJAUS OPISKELIJAN TUKENA

2.1. SOSIOKONSTRUKTIIVINEN OPPIMISNÄKEMYS

Sosiokonstrukttiivinen oppimiskäsitys on näkemys tiedosta ja oppimisesta. Käsitteen mukaan opiskelija rakentaa (konstruoii) tietoa erilaisissa vuorovaikutussuhteissa toisten kanssa. Oppimisessa opiskelija luo tiedolle oman sisäisen merkityksen. Sosiokonstrukttiivisessa näkemyksessä korostuu oppijan oma ajattelu ja itseohjautuvuus. Sosiaalinen vuorovaikutus edistää ja strukturoi oppimista. (Kauppila 2007, 51.) Konstrukttiivinen oppiminen on sitä, että ihminen valikoi ja tulkitsee tietoa, jota hän ottaa vastaan aistien avulla sekä omien odotusten, aikaisempien tietojen ja omien tavoitteiden perusteella. Oppija liittyy uuden tiedon aikaisemmin opittuun. (Kauppila 2007, 37.)

Oppiminen voidaan määritellä sosiokonstrukttiivisen näkemyksen mukaan oppijan aktiiviseksi tiedon käsittelyn prosessiksi, jossa on mukana sosiaalisia tekijöitä, kuten sosiaalinen kenttä, sosiaaliset suhteet ja vuorovaikutus sekä kulttuuriympäristö. Opetuksen luonne on ensisijaisesti yhteistoimintaa ja vuorovaikutuksellista toimintaa. Opettaja kiinnittää huomiota opiskelijoiden näkemyksiin, ajatteluun ja tuntemuksiin. Opiskelijoiden fyysiset, psyykkiset, emotionaaliset ja älylliset tarpeet otetaan huomioon. Arvioinnissa otetaan

huomioon opiskelijoiden edistyminen ja henkilökohtaisen tavoitteet. (Kauppila 2007, 126.)

Tuutori auttaa opiskelijaa luomaan opiskelulle tavoitteen, joka antaa perusmotivaation toiminnalle. Tuutori auttaa tavoitteen realistisessa muotoilussa, joka vapauttaa ja suuntaa opiskelijan energiaa tehtävään. Hyvä tuutori johdattelee opiskelijan oppimiseen ja yhteistyöhön. Hän innostaa ja rohkaisee oppijaa. Hän auttaa opiskelijaa luomaan näkemyksiä opiskeltavasta aiheesta. Hän paitsi ohjaa yksittäisten oppijoiden oppimisprosessia hän ohjaa myös ryhmäprosessia. Hän antaa opiskelijoille visioita ja haasteita. Hän kommentoi ja arvioi oppimista. Hän kannustaa oppijaa itseohjautuvuuteen. (Kauppila 2007, 128-129.)

Sosiokonstruktivisessa oppimisessa opiskelija rakentaa todellisuutta sosiaalisessa ympäristössä. Hän rakentaa tiedollista ja taidollista pääomaa tietojensa ja kokemustensa perusteella. Hän kehittää itseohjautuvuutta ja vastuun ottamista. Hän arvioi omaa oppimistaan. Hän kehittää ilmaisutaitojaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa. (Kauppila 2007, 133.)

2.2. YHTEISTOIMINNALLINEN OPPIMINEN

Vygotsky:

”Mitä oppija osaa tehdä yhteistyössä tänään, hän osaa tehdä huomenna yksinään.”

”Yhteistoiminnallisuus on oppimisen itsenäistymistä ja vapautumista tukeva sosiaalinen rakennelma”. Kun opitaan yhdessä, autetaan toisia ja opitaan toisilta, saavutetaan yleensä tiedolliset tavoitteet yhtä hyvin kuin perinteisilläkin tavoilla. Oppimisen tavoitteena on myös sosiaalinen muutos, jossa avoimuus, dynamisuus, ryhmäkeskustelut ja yhteinen prosessointi ovat vallitsevina piirteinä. (Leppilampi & Piekkari 1999, 12.)

Yhteistoiminnallinen oppiminen ei ole irrallisia temppuja. Opettajan pitää sisäistää yhteistoiminnallisen oppimisen periaatteet. Parhaiten tämä tapahtuu osallistumalla itse yhteistoiminnalliseen työskentelyyn. Periaatteiden sisäistämisen jälkeen työskentelytavat kannattaa ottaa käyttöön vähitellen. Menelmiä valittaessa on selvitettävä vallitseva työskentelykulttuuri. Paras tulos saavutetaan pienin askelin ja toistuvasti harjoitellen, jolloin työtavoista muodostuu jatkumo. Liian suuret harppaukset voivat aiheuttaa vastustusta ja opiskelijoiden energia sitoutuu työskentelyn vastustamiseen eikä oppimiseen. (Piekkari & Repo-Kaarento 2002, 319-325.)

Kaikissa yhteistoiminnallisen oppimisen työskentelytavoissa reflektiolla on keskeinen asema. Yksilöllisen ja yhteisen pohdinnan ja arvioinnin avulla tullaan tietoisiksi omista ja toisten kokemuksista ja opitaan niistä. Esimerkiksi oppimispäiväkirjan kirjoittaminen on hyvä yksilöllinen menetelmä. Reflektion avulla oppimisesta tulee oppijan omaa omaisuutta. Toisten opiskelijoiden kanssa reflektointi jäsentää ja monipuolistaa oppimista. (Piekkari & Repo-Kaarento 2002, 322.)

Yhteistoiminnallisen oppimisen menetelmät antavat konkreettisia välineitä tasa-arvoisen oppimisympäristön luomiseen. Tämä sopii erityisesti heterogeenisten ryhmien kanssa työskentelyyn. Piekkari ja Repo-Kaarento (2002, 324) ovat kokeilleet menestyksekkäästi yhteistoiminnallisia menetelmiä yliopistossa, jossa samassa ryhmässä on ollut sekä professoreita että opiskelijoita.

2.3. KOKEMUKSELLINEN OPPIMINEN

Kokemuksellinen oppiminen (Kolbin kehä)

Kokemuksellinen oppiminen on toiminnallinen prosessi, joka käyttää hyväkseen eri aistikanavia, tunteita, elämyksiä, mielikuvitusta ja mielikuvia siis kokemuksia. Keskeistä on persoonallinen ja sosiaalinen kasvu, itsetuntemuksen lisääminen, tietoisuus omasta oppimisesta ja oppimaan oppimisesta sekä käsitys oppimisen kohteista. Oppimisessa korostuu prosessinomaisuus, jossa tieto täsmentyy ja syvenee vähitellen, ikään kuin esiopittu asia opitaan uudelleen syvällisemmän

ymmärtämisen tasolle. Oppiminen on monipuolisesti oppijaa koskettava ja aktiivinen, toiminnallinen tapahtuma. (Leppilampi & Piekkari 1999, 9-11.)

Kolbin (1984) kokemuksellisen oppimisen mallissa on kaksi oppimisen ulottuvuutta, tiedostamaton ja tiedostettu ymmärtäminen sekä niihin liittyen neljä vaihetta, jotka painottavat oppimista eri tavoin. Kokemuksellisen oppimisen mallin mukaan oppiminen on kehämäistä, jolloin oppiminen on jatkuvasti kehittyvä ja syvenevä prosessi, jossa oppijan omat tiedot ja taidot ovat tärkeitä. Ohjaaja tehtävänä on luoda oppimisympäristö, auttaa oppijoita orientoitumaan aiheeseen ja tavoitteiden määrittelyyn. Hänellä on suuri vastuu siinä, kohdistuuko oppijoiden huomio ensihetkestä opittaviin asioihin vai epäolennaisuuksiin. (Leppilampi & Piekkari 1999, 9-11.)

Välitön omakohtainen **kokemus** on perusta oppimiselle. Oppijan oma kokemusmaailma muodostaa perustan oppimiselle. Kokemukseen perustuva oppiminen on välitöntä, intuitiivista, avointa, tunnepainotteista ja luovaa oppimista. Opettajan tulee ottaa aina huomioon oppijoiden omakohtaiset kokemukset ja niiden hyödyntäminen. Tässä vaiheessa syntyy yleensä halu oppia eli motivaatio. Paras keino herättää oppijan motivaatio on luoda oppimistavoitteet yhdessä oppijoiden kanssa. (Leppilampi & Piekkari 1999, 9-11.)

Käsiteltävän ilmiön **havainnointi ja pohtiminen** on vaihe, kun pyritään asian tietoiseen ymmärtämiseen ja käsitteellistämiseen. Tämä vaihe on hedelmällisintä, jos oppijalla mahdollisuus pohtia asioita toisten kanssa. Opiskeltava asia pyritään liittämään aiempaan tietoon ja aiempiin kokemuksiin. Kriittinen pohdiskelleva havainnointi eli reflektointi on jatkuvaa ja aktiivista itsearviointia, jonka kohteena ovat oppijan omat käsitykset, uskomukset ja tietäminen. Tämä vaihe on uuden oppimisen kannalta tärkein vaihe ja ohjaajan rooli on tässä vaiheessa erittäin tärkeä. Ohjaaja luo olosuhteet, joissa hän itse ja oppijat yhdessä oivaltavat asioita ja oppivat käyttämään tietojaan ja taitojaan. (Leppilampi & Piekkari 1999, 9-11.)

Käsitteellistämisvaiheessa ihminen pyrkii kurinalaisen systemaattisen ajattelun kautta luomaan uusia teorioita, malleja ja käsitteitä. Nämä jäsentävät omakohtaista kokemusta ja auttavat opittavan tiedon yleistämisessä ja tietoisessa hallinnassa. Kokemusten ja havaintojen käsittelyn kautta oppija rakentaa uutta tietoa ja ratkaisuja ongelmiin. Oppija käyttää tässä vaiheessa enemmän loogista ajattelua, ei tunteita. Käsitteellistämisvaihe on oppimisessa ja tiedon oivaltamisessa tärkein vaihe, sillä syväoppiminen tapahtuu vain loogisen oivalluksen kautta. (Leppilampi & Piekkari 1999, 9-11.)

Aktiivista, kokeilevaa toimintaa korostava oppiminen pyrkii etsimään käytännön ratkaisuja ja sovelluksia. Päätelmien paikkansapitävyys käytännössä testataan aktiivisen ja kokeilevan toiminnan kautta. Tälle vaiheelle on ominaista päämäärähakuinen toiminta, mutta myös epäonnistumisen riskien ottaminen. Ohjaajan tehtävänä on tässä vaiheessa luoda mahdollisuuksia testata teorioita ja malleja käytännössä. Mitä vaativampi tehtävä, sitä enemmän harjoittelua ja ryhmän tukea tiedon omaksuminen vaatii. (Leppilampi & Piekkari 1999, 9-11.)

2.4. OHJAUS TOIMINTANA JA PROSESSINA

”Ohjaus- ja neuvontatyössä toimitaan silloin, kun henkilö, jolla on säännöllisesti tai tilapäisesti ohjaajan rooli, antaa tai sopii antavansa aikaa, huomiota tai kunnioitusta määräaikaisesti asiakkaan roolissa olevalle henkilölle tai henkilöille. Ohjauksen tehtävänä on antaa asiakkaalle tilaisuus tutkia, keksiä ja selkiyttää tapoja elää voimavaraisemmin ja hyvinvoivemmin. (British Association of Councillors)

Ohjaus on työtä, jota tehdään pääasiassa keskustelemalla, olemalla vuorovaikutuksessa. Ohjaajan ammattitaitoa ovat vuorovaikutustaidot sekä kyky hallita erilaisia prosesseja, kuten oppimis-, päätöksenteko ja tiedonhankintaprosesseja. (Vehviläinen 2001, 12-13)

Eryityisesti aikuisten oppimisen kohdalla on syytä ottaa mukaan ohjauksellinen näkökulma. Opettaminen ja ohjaaminen eivät ole vastakkaisia tapoja, vaan mieluummin opettajan ammatillisen toiminnan laajentamista. Päämääränä on optimoida opettajan tekojen toimivuus ja vaikuttavuus. Opettajan rooli muuttuu kuitenkin enemmän tiedon jakajasta oppimisen ohjaajaksi. (Lehtinen & Jokinen 1996, 23.)

Ohjaus on opettajan työn tietoista ja kriittistä uudelleen hahmottamista ja työn sisällön painopisteiden arviointia. Ohjaaminen voidaan käsittää opettamista laaja-alaisemmaksi didaktiseksi toiminnaksi. Aikuisten kanssa työskenneltäessä tarvitaan molempia, sekä opettamista että ohjaamista. Opettajan ammattitaitoa onkin valita oikeanlainen tapa tukea opiskelijoiden oppimisen tukemiseksi. Molempia menetelmiä tarvitaan sillä oppijan valmiudet, oppimistilanne, oppisisällöt ja oppimisprosessi ovat erilaiset tilanteesta riippuen ja opettajan pitää osata valita sopivat menetelmät eri tilanteisiin. Taitava opettaja osaa valita opettaja- ja oppilaskeskeiset työtavat oikeisiin oppimistilanteisiin. Vaikka hyvä suunnittelu on tärkeää, jokainen oppimistilanne on ainutlaatuinen ja haastaa opettajan luoviin ja yksilöllisiin ratkaisuihin. Opettajan menetelmien valinnan kriteereitä ovat vain menestyksellinen syväoppiminen ja sen edistäminen. Vertailtaessa aikuiskoulutuksessa käytettyjä työ- ja toimintatapoja, parhaimmat tulokset on saatu yksilöllisyyttä, yhdessäoppimista ja kokemuksellisuutta korostavilla menetelmillä. (Lehtinen & Jokinen 1996, 23-24.)

Ahonen (2008) esittelee luennollaan (luentomoniste) Peter Cockman ym. 1997 ohjaustyyliä. Cockmanin näkee ja tiivistää ohjauksessa neljä erilaista ohjaustyyliä:

1. Hyväksyvä, empaattinen, ymmärtävä ohjaustyyli (acceptant), jossa ohjaaja toimii kuuntelijana ja ohjattavan tukijana. Tätä kautta ohjaaja luo turvallisen ja luottamuksellisen suhteen ohjattavaan, jossa ohjattavaa rohkaistaan kertomaan tavoitteistaan, toiveistaan, ajatuksistaan ja tunteistaan. Hyväksyvä ohjaustyyli on lähtökohta sekä ohjaussuhteen alussa että oikeastaan koko ohjausprosessin ajan.

2. Katalyyttisen ohjauksen (catalytic) kautta ohjattavaa autetaan kysymyksien kautta terävöittämään oppimisprosessiaan. Ohjaajan tulisi kysyä pääasiassa avoimia kysymyksiä, kuten mitä, kuka, missä ja milloin. Katalyyysi tarkoittaa, että prosessiin tuodaan jotakin uutta ainesta, jonka vaikutuksesta oppimisprosessi tehostuu ja paranee.
3. Konfrontatiivinen ohjaustyyli tukee oppimista nostamalla ydinongelma esiin pysäyttävällä kysymyksellä tai puheeksiotolla. Jos tai kun ohjattava pystyy itseohjautuvuuteen ja suhde ohjattavaan on luottamuksellinen, voidaan siirtyä käyttämään konfrontointia. Ohjauksen tavoitteena on tällöin saattaa ohjattava esimerkiksi havaitsemaan oman toiminnan vaikutusta muihin ihmisiin. Tässä ohjaustyyllissä luottamuksellisuus ja turvallisuus korostuvat. Samoin ohjaajan oma ammattitaito. Hänen pitää tietää kenen kanssa ja milloin konfrontaatiota voidaan käyttää.
4. Preskriptiivinen ohjaustyyli (preskriptive) merkitsee ohjeen, neuvon tai , reseptin antamista. Tämä lienee käytetyin tyyli ainakin opettajien keskuudessa. Ohjattavat itsekin usein haluaisivat valmiita vastauksia ja odottavat niitä opettajaltaan. Hyödyllisintä kuitenkin olisi jos ohjaaja saisi ohjattavan itse kehittämään kysymykset, joihin tarvitaan vastauksia. Ryhmän käyttäminen voi olla tämän tyylin kohdalla ohjaajan apuna. Vertaiselta saatu ohje voi viedä kaikkien oppimisprosessia tehokkaammin eteenpäin.

Sikkelä laajentaa dialogi -käsitettä myös ryhmäohjausprosessiin ja puhuu pedagogisesta dialogista. Dialogi ryhmässä on vaativaa, koska se edellyttää oman minuuden ja omien kokemusten avointa ilmaisua. Pedagoginen dialogi vaatii aktiivista ja vapaaehtoista osallistumista ryhmän toimintaan, osapuolten sitoutumista ja halua ymmärtää toisen näkökulmia sekä kunnioittavaa asennetta.

Ohjaus prosessina

Ohjaus opintojen alkuvaiheessa

Ohjaus on prosessi, joka alkaa oikeastaan jo ennen kontaktiopetuksen alkamista. Ennen koulutusta ohjausta tehdään kirjallisen ja sähköisen

viestinnän keinoin sekä henkilökontaktein. Painetut koulutusoppaat ja esitteet toimivat tiedottamisen keinoina. Koulutusta esitellään myös erilaisissa tilaisuuksissa, messuilla ja näyttelyissä. Ohjaava yhteydenpito valittuihin opiskelijoihin on tärkeää, mutta se jää usein pelkäksi ilmoittamiseksi, että opiskelija on valittu (Lehtinen & Jokinen 1996, 55-57.)

Tuutorin tulee tehdä tuutorointisuunnitelma jo ennen opintojen alkamista. Suunnitelmaan kuuluu mitä, miksi, miten, milloin ja kuka tekee (Lehtinen & Jokinen 1996, 59.) Tuutorin ensimmäinen tehtävä tapaamisessa on saada aikaan myönteinen ilmapiiri. Hänen tulisi saada selville millaisia opiskelijat ovat ja mitä he odottavat opiskelulta. (Lehtinen & Jokinen 1996, 59.)

Tuutorin keskeinen tehtävä on vahvistaa opiskelijoissa sitä, missä he ovat hyviä ja mitä he jo osaavat. (Lehtinen & Jokinen 1996, 60.)

Ohjauksen perusluonne on tukea antavaa ja ennaltaehkäisevää. Aloitusvaiheen tuutoroinnin tavoitealueet ovat:

1. myönteisen ilmapiirin luominen
2. yleiskuvan antaminen monimuoto-opiskelusta tässä oppimisympäristössä
3. henkilökohtaisen, aktiivisen otteen luominen tavoitteellisiin opintoihin
4. orientoituminen opintoihin
5. henkilökohtaisen opintosuunnitelman käynnistäminen

(Lehtinen & Jokinen 1996, 60.)

3. TUUTOROINTI AVOIMEN YLIOPISTON OPINNOISSA

3.1. TUUTOROINNIN LÄHTÖKOHDAT JA PAINOPISTEET

Jyväskylän yliopiston avoin yliopisto on laaja ja monipuolinen avoimen yliopisto-opetuksen järjestäjä Suomessa. Avoimen yliopiston opetuksen tehtävänä on

järjestää elinikäisen oppimisen mahdollistaminen kaikille yliopisto-opinnoista kiinnostuneille iästä, aiemmasta koulutuksesta ja asuinpaikasta riippumatta. Laadultaan ja opetussuunnitelmiltaan opetus vastaa yliopiston järjestämää perusopetusta. (Erytispedagogiikan perusopinnot, Opinto-opas 2007-2009, 8.)

Tuutoroinnin painopisteet ja lähtökohdat Jyväskylän yliopiston avoimessa yliopistossa (Tuutorin opas, 8) ovat

1. Oppijälähtöisyys ja elinikäinen oppiminen
Yliopisto tarjoaa monimuotoisia opiskelumahdollisuuksia, joissa otetaan huomioon oppijan koulutustarpeen, elämäntilanteen ja kokemuksen
2. akateeminen sivistys
Yliopisto tarjoaa laadukkaita mahdollisuuksia akateemiseen sivistykseen asuinpaikasta riippumatta ja ilman muodollisia pohjatutkintovaatimuksia.
3. Yhteistyökumppaneiden menestyminen
Avoin yliopisto haluaa olla luotettava, arvostettu ja tavoiteltu yhteistyökumppani opetuksen järjestäjänä ja työyhteisönä sisäisille ja ulkoisille yhteistyötahoillemme kansallisella ja kansainvälisellä tasolla.
4. Uudistuminen ja innovatiivisuus
Innovatiivisuus kumpuaa luovuudesta ja avoimesta vuorovaikutuksesta. Työyhteisö on valmis aloitteellisesti ja uskaliaasti kyseenalaistaa totuttuja toimintatapoja ja luopumaan vanhasta strategioita toteuttaessaan.
5. Kestävä kehitys
Toiminnassa otetaan huomioon sosiaaliset, kulttuuriset, taloudelliset ja ekologiset näkökulmat. Tavoite on, että toiminta kestää eri sidosryhmien arvioinnin nyt ja tulevaisuudessa.

Avoimen yliopiston monimuotoiset ja joustavat opiskelukäytännöt on suunniteltu vastaamaan aikuisopiskelijan tarpeita. Opiskelijalle on tarjolla koulutuksellista tasa-arvoa edistäviä opiskelumahdollisuuksia, jossa otetaan huomioon oppijan koulutustarve, elämäntilanne ja aiemmin hankittu kokemus. Opiskelu suoritetaan monimuoto-opiskeluna, joka toteutetaan lähi- ja etäopiskeluna. Monimuoto-opiskelussa korostuu opiskelijan yksilöllisyys, aktiivisuus, itseohjautuvuus ja vastuullisuus. Tehokkaan itseohjautuvan opiskelun edellytyksenä on riittävät ja asianmukaiset opiskelutaidot, jotka koostuvat

opiskeluasenteesta, opintojen suunnittelusta, opetuksen tarkoituksenmukaisesta hyödyntämisestä, lukemisen ja kirjoittamisen taidoista sekä itsenäisestä tiedonhankinnasta. (Eryityspedagogiikan perusopinnot, Opinto-opas 2007-2009, 9.)

Eryityspedagogiikan perusopintojen laajuus on 25 opintopistettä. Ne koostuvat peruskurssista (5 op) ja kirjallisuusopinnoista (20 op). Peruskurssiin kuuluvat luennot, pari teosta sekä kentänkartoituskirja. Luento-osuus (20 tuntia) toteutetaan lähiopetuksena. Kentänkartoitus (1 op) tarkoittaa tutustumista erityispedagogiseen toimintaan käytännössä. Opiskelijan pitää tehdä tutustumiskohteista päiväkirjamainen kentänkartoituskirja, joka koostuu vapaasti valittavista vierailukäynneistä erityispedagogisiin kohteisiin (esim. erityisryhmä päiväkodissa tai koulussa, työ- ja päivätoimintakeskus, palveluasuntola, nuorisokoti, vammaisjärjestöt) sekä muusta itsenäisestä tutustumisesta erityispedagogiikan kenttään (esim. tieteelliset lehdet, kirjat, TV-ohjelmat). Muut opintojaksot (eli kirjallisuusopinnot) voi suorittaa etäopintoina, esim. oppimistehtävinä (yksin tai parin kanssa), tenttimällä, teemaseminaareissa, verkossa (verkkokurssina tai verkkotehtävinä), ryhmäkeskusteluna ja opintopiirissä. Kirjallisuusopinnoista vähintään puolet (10 OP) tulee tehdä yksilövastauksina (kirjallinen yksilötyö, verkkotehtävä, tentti) Koko perusopintokokonaisuutta ei voi suorittaa yksinomaan tenttimällä. Vähintään 5 opintopistettä tulee suorittaa kirjallisina oppimistehtävinä. (Eryityspedagogiikan perusopinnot, Opinto-opas 2007-2009, 20-22.)

3.2. TUUTOROINNIN TEHTÄVÄT

Monipuoliset opiskelumuodot tuovat haasteen opintojen suunnittelulle ja tarpeen ohjaukselle. Opintoja suoritettaessa painotetaan opiskelijan kehittymistä opiskelutaidoissa. Keskeinen osa opiskelutaitoja on oman oppimisen ja opiskelutaitojen arviointi. Opiskelijat arvioivat omaa oppimistaan ja itseään oppijana jokaisen suorituksen yhteydessä. (Eryityspedagogiikan perusopinnot, Opinto-opas 2007-2009, 20-21.)

Ennen opiskelujen aloittamista opiskelijat tekevät henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman. Heidän pitää saada näkemys opintokokonaisuudesta ja mahdollista suoritusmuodoista. Suunnittelu ohjaa opiskelijaa perehtymään opinto-oppaaseen tavoitteellisesti ja järjestelmällisesti. Suunnitelmaa tehdessään opiskelija voi lähestyä opiskelua jäsentämällä kokonaisuuden ja osasuoritukset. Suunnitelma kirjoitetaan ennen kaikkea itseä varten, sillä hyvin suunniteltu on puoliksi tehty. Opiskelijat lähettävät HOPS:t tuutorille, joka lukee ja kommentoi ne. Tuutori saa sitä kautta hyvää tietoa opiskelijoiden suunnitelmista ja opiskelutaidoista ja valmiuksista. HOPS:aan kirjataan myös perusteluita, miksi opiskelee erityispedagogiikkaa, millaiseksi opiskelija kuvailee itsensä oppijana ja millaisia tavoitteita hän asettaa opiskelulle. Opintojen ajankäyttösuunnitelmaa on myös syytä miettiä opintojen alkuvaiheessa. Tärkein asia HOPS:ssa on, että opiskelija miettii millä opiskelumuodoilla hän opintokokonaisuudet suorittaa. (Erityispedagogiikan perusopinnot, Opinto-opas 2007-2009, 40-42.)

Jyväskylän yliopiston avoimen yliopiston tuutorit toimivat lähiohjaajina niissä oppiaineissa, joissa opetus toteutetaan ns. monimuoto-opetuksena. Tuutorointi muodostaa kokonaisuuden, jossa tuutori organisoii, suunnittelee ja toteuttaa oppilaitoksessa kokoontuvan opiskelijaryhmän kokoontumiset. Hän toimii myös opetuksen ja ohjauksen yhdyshenkilönä ja organisoijana avoimesta yliopistosta opetusta antavaan oppilaitokseen. (Tuutorin opas, 4.)

Kuvio 1.

Ohjaus ja tuutorin tehtävät monimuoto-opetuksessa Jyväskylän avoimessa yliopistossa (muokattu ja sovellettu Hätösen ym. 1991 pohjalta) (Tuutorin opas, 4.)

	Vuorovaikutus opiskelijan kanssa	Toimintatavat	Materiaalit ja välineet	Tuutorin tehtävät
Lähi-opiskelu	Välitön vuorovaikutus tuutorin ja	Tuutoriryhmän tapaamiset: pienryhmätyöskentely	Oppiaineen tuutorointimateriaali (tuutor-oppaat),	Tuutoriryhmän toiminnan suunnittelu, ohjaus ja organisointi.

	opiskelijoiden kesken	ja yliopiston opettajan käynnit: luennot ja seminaarit	verkkosivut, opiskeluopas, opintovaatimusten kirjallisuus ja oheismateriaali (esim. artikkelit)	Yhteydenpito yliopistonopettajiin. Opiskelijoiden tiedottaminen.
Etä-opiskelu	Välitön vuorovaikutus tuutorin ja opiskelijoiden kesken. Välineellinen vuorovaikutus avoimen yliopiston opettajan ja opiskelijoiden kesken.	Opettajan palaute oppimistehtäviin, puhelinluennot ja – ohjaus, verkkovideolähetykset, verkkokurssit	Palautteet postissa ja sähköpostissa, opintokirjeet. Kaiutinpuhelin, tietokone, verkko-oppimisympäristöt Internetissä	Puhelin ja videoneuvottelujen sekä verkkovideolähetysten järjestelyt toimipaikassa, etäopetuksen aikana toteutettavan ryhmätyöskentelyn ohjaaminen.
Itse-opiskelu	Vuorovaikutusta tarvittaessa yksittäisten opiskelijoiden ja opettajien kesken	Itsenäinen lukeminen, oppimistehtävien ja esseiden valmistelu ja laatiminen	Opiskeluopas, opintovaatimusten kirjallisuus, oheiskirjallisuus, verkkosivut	Opiskelijan itsenäisen opintojen suunnittelun ja toteutuksen tukeminen tarvittaessa.

3.3. TUUTOROINNIN PERIAATTEET

Tuutoroinnin periaatteita Jyväskylän yliopiston avoimessa yliopistossa (Tuutorin opas, 8-12) ovat

1. Dialogisuus

Dialogisuudella tarkoitetaan pyrkimystä avoimeen, kuuntelemaan ja kunnioittavaan suhteeseen opiskelijoiden välillä, tuutorin ja opiskelijoiden välillä, yliopistonopettajan ja opiskelijoiden välillä sekä tuutorin ja yliopistonopettajan välillä. Dialogin taitoja ovat keskittyminen, kuunteleminen, omien näkemysten perusteleminen, toisten näkemysten perusteiden kysyminen ja olennaiseen keskittyvien kysymysten esittäminen. Tuutorin

tehtävänä on tukea opiskelijoita dialogin taitojen kehittymistä. Tuutorin on itse oltava dialogin periaatteita noudattava kuunteleva ja helposti lähestyttävä.

Opiskelijaryhmässä dialogin tavoitteena voi olla ymmärtää jotakin käsitettä tai ilmiötä, jolloin on tärkeää löytää asioille yhteistä merkityksiä ja määritelmiä. Toisaalta dialogin avulla voidaan löytää asioille erilaisia näkemyksiä ja näkökulmia, jolloin tavoitteena ei ole yksimielisyys vaan ilmiön moninaisuuden ja erilaisten näkemysten ymmärtäminen.

Dialogisuus tuutorin ja yliopiston opettajan opettajan välillä on olennaista. Suhdetta voisi pitää hierarkkisena, sillä opettaja arvioi, hyväksyy ja hylkää opiskelijoiden suorituksia, joita tuutori ohjaa. Molemminpuolinen kunnioitus ja matala kynnyksen ottaa yhteyttä ovat suhteen perusta.

2. Itseohjautuvuuden tukeminen

Humanistisen ihmiskäsityksen mukaan ihmiselle on ominaista valmius ja tarve toimia itseohjautuvasti eli määrätä itse ulkoisista pakotteista vapaasti omaa toimintaansa ja tavoitteitaan. Ihmisellä on ominaisuuksia, joita voidaan tuella ja ohjauksella kehittää. Aikuisopiskelijoiden itseohjautuvuus vaihtelee suuresti ihmisen elämäkokemuksista ja sen hetkisestä tilanteesta riippuen. Aiemmat oppimis- ja koulukokemukset vaikuttavat tuutorin toimintaan. Opiskelijoissa on jo paljon elämäkokemusta omaavia aikuisia ja nuoria, jotka ovat tulleet suoraan lukiosta.

Monimuotoiset mahdollisuudet suorittaa opintoja antavat opiskelijoille mahdollisuuden määrittellä omia tavoitteitaan, opiskelutapojaan ja -tahtia. Tämä haastaa kuitenkin tuutorin, sillä hänen tehtävänsä on tukea juuri niitä opiskelijoita, joilla on heikot itseohjautuvuuden taidot.

Yliopisto-opinnoissa ei voi periaatteessa määrittää tavoitteitaan vaan ne määräytyvät avoimen yliopiston määrittelemiin tavoitteisiin. Opiskelija pohtii omia tavoitteitaan, omista lähtökohdistaan suhteessa opetuksen yleisiin tavoitteisiin ja ottamaan kantaa niihin.

Tuutoriryhmässä on erittäin hyvät mahdollisuudet kehittää itseohjautuvuutta. Vertaisryhmässä voi peilata omia opiskelutottumuksiaan ja käsityksiään opiskeltavista teemoista. Opiskelijan itseohjautuvuutta voi tukea rohkaisemalla ja innostamalla häntä ryhmän jäseneksi.

(Tuutorin opas, 10-11.)

3. Yliopistollisuus

Useille avoimen yliopiston opiskelijoille on tavoitteena päästä varsinaisen yliopiston opiskelijaksi. Sisällöllisten tavoitteiden saavuttaminen edellyttää vaikeiden ja vieraiden käsitteiden oppimista. Tuutorilta se edellyttää joskus aktiivista otetta, jotta jokin vaikea käsitteellinen asia avautuisi opiskelijoille. Tämä merkitsee joskus tuutorin roolin muuttumista opettajaksi. Tuutori antaa vastauksia opiskelijoille. Tämä ei ole kuitenkaan tarkoitus, vaan tuutorin tulisi vetäytyä taustalle ja siirtää oppimisen vastuuta opiskelijoille. Tuutoria tarvitaan käsitteiden ja teorioiden selventämiseen. Tuutorin tehtävänä on konkretisoida, havainnollistaa ja ymmärtämisen aikaansaamiseksi, jopa kärjistääkin sekä opiskeltavan tieteenalan että opiskeluoppaan tekstejä ja ohjeita. Tuutori on ikään kuin silta yliopiston ja opiskelijan välillä.

Tuutorin ei tarvitse tietää kaikkea. Tutkimusten mukaan opiskelijat eivät odota tuutorin tietävän kaikkea. Kun opiskelija huomaa, ettei tuutori tiedä, hän ottaa itse selvää. Tuutori on avoimen yliopiston lähin ja usein ensimmäinen linkki tiedemaailmaan. Opiskelijat voivat keskustella ja pohtia tieteenalan keskeisiä kysymyksiä tuutor -ryhmässä ja tuutorin ohjauksessa.

Tuutorin jaksamisen ja uudistumisen kannalta olisi tärkeää päästä pohtimaan omaa tieteenalaa ja tuutorointia koskevia asioita toisten tuutoreiden ja yliopiston opettajien kanssa.

(Tuutorin opas, 11-12.)

3.4. TUUTOROINNIN TOTEUTUSTAVAT

Opiskelijat tuutoriryhmässäni olivat pääasiassa Pohjois-Savon opiston opiskelijoita. He opiskelivat kasvatustieteellisiä aineita tai olivat kuulovammaisten tulkkikoulutuksessa. Ryhmissä oli joitakin opiston ulkopuolisia opiskelijoita. Opiskelijat olivat hyvin heterogeeninen ryhmä. Osa oli päätoimisia nuoria opiskelijoita, jotka olivat jo ryhmäytyneet ja tekivät opintoja muiden opintojen ohessa yhdessä toisiaan tukien. Osa opiskelijoista oli työssä käyviä perheellisiä ihmisiä, joiden ajankäyttö oli rajattua. Päätoimiset opiskelijat

tarvitsivat vähemmän ohjausta kuin opiskelijat, jotka suorittivat opistolla vain erityispedagogiikan perusopintoja.

- Kysely opiskelijoille toiveista tuutoroinnin suhteen

Kysyin syksyllä 2007 opiskelijoilta kyselylomakkeen avulla, mihin asioihin he toivoisivat opiskelussaan ohjausta ja tukea. Vastauksia sain 9 kappaletta. Eniten (8 vastausta) toivottiin tukea verkko-opintoihin ja sähköisten tietojärjestelmien kanssa työskentelyyn sekä tukemiseen eteenpäin, jos väsymys tai epäusko iskevät. Myös ohjaamista opiskelupolun alussa toivoi 8 opiskelijaa. Opiskelujen suunnittelussa ja HOPS tekemisessä sekä opiskelumuotojen selvittämisessä sanoi tarvitsevansa apua 7 vastaajaa. 4 henkilöä koki tarvitsevansa apua tenttivastausten laatimisessa. Kirjallisuuden lukeminen, opiskelukirjoittaminen ja itseopiskelu olivat haastavia vain yhden opiskelijan mielestä ja kukaan ei tuntunut tarvitsevan apua kirjaston käyttämisessä ja tiedonhankinnassa.

- Tuutorointisuunnitelma

Syksyllä opintojen alkaessa tehdään yhdessä opiskelijoiden kanssa tuutorointisuunnitelma, jotta tuutoriryhmän toimintaan tulee jäntevyyttä ja opiskelijoiden aktiivista opinnoissa edistymistä tuetaan systemaattisesti. Ryhmän tarpeita on joskus vaikea etukäteen aavistaa sillä opiskelijat ja ryhmät ovat usein erilaisia opiskelutaidoiltaan ja -valmiuksiltaan. Kokoontumisten tiheys, kestosta ja sisällöt muokkautuvat syksyn aikana. Tapaamistiheyttä muutetaan tarvittaessa. Alussa voidaan kokoontua tiheämmin, jotta opinnot saadaan vauhtiin. Ryhmän kiinteyden kannalta säännölliset tapaamiset saattavat kuitenkin olla hyödyllisiä.

- Tuutori-istunnot

Tuutoriryhmä on avoimen yliopiston opiskelijoiden vapaaehtoinen, yhteistoiminnalliseen oppimiseen perustuva opiskelumuoto. Sen tavoitteena on

tukea opiskelijoiden itsenäistä oppimista ja opiskelua sekä edistää ryhmätyöskentelyn taitoja. Tuutori toimii itsenäisen opiskelun ohjaajana ja tukena sekä auttaa kaikenlaisissa opiskeluun liittyvissä kysymyksissä. Tuutori auttaa opintojen suunnittelussa ja aikataulutuksessa. Hän opastaa ja auttaa ongelmallisissa oppimistehtävissä ja käytännönjärjestelyissä sekä antaa uskonvahvistusta silloin, kun oma luottamus opintojen etenemiseen horjuu. Tuutoriryhmässä voidaan käsitellä yleisiä monimuoto-opiskeluun liittyviä asioita, tenttikirjallisuuden lukutekniikkaa, opiskelukirjoittamista sekä keskustella oppimistehtävien teemoista ja tehdä opintosuorituksia ryhmäkeskusteluina. Vaikka tuutoriryhmään osallistuminen on vapaaehtoista, se on yleensä suositeltavaa ainakin opintojen alkuvaiheessa. Opiskelijoiden kokemusten mukaan tuutoriryhmässä käyminen on antoisaa ja antaa voimia itsenäiseen ja omassa aikataulussa etenevään opiskeluun. Tuutoriryhmässä tapaa muita opiskelijoita, joiden kanssa voi vaihtaa ajatuksia, mielipiteitä ja tietoja. (Erytispedagogiikan perusopinnot, Opinto-opas 2007-2009, 17; Erytispedagogiikan tuutoriopas 2006-2007, 4.)

Teimme yhteisen suunnitelman tuutori-istunnoista, mutta tapaamisissa kävi melko vähän opiskelijoita.

Opiskelijoiden omien kokemusten hyödyntäminen on aikuisopiskelussa olennaista. Jo luennolla jotkut opiskelijat kertoivat kokemuksistaan erilaisuudesta. Joillakin oli vammaisen sisarus tai serkku, joku oli toiminut erityistä tukea tarvitsevan oppilaan avustajana koulussa. Nämä kokemuksiaan esilletuovat opiskelijat toivat ryhmään uusia näkökulmia ja keskustelua käytänteistä.

- Kirjallisten tehtävien kommentointi

Opintoja voidaan suorittaa kirjallisina oppimistehtävinä joko yksilötöinä tai paritöinä. Oppimistehtävien suorittaminen kirjallisina esseemuotoisina vastauksina on hyvä tapa oppia, sillä kirjoittaminen vaatii pohdiskelua, asioiden työstämistä ja olennaisten asioiden poimimista tekstistä. Parityössä ei ole tarkoitus puolittaa työntekoa vaan syventää oppimista yhdessä tekemällä.

Kumpikin perehtyy kaikkiin tehtävään liittyviin teemoihin. Parityöskentely vaatii molemmilta aktiivista työskentelyä sekä työstämistä kirjottamisvaiheessa. Tarkoituksena on saada aikaan tuotos, joka on laajempi ja syvällisempi kuin yksin tehty kirjoitelma ja jossa molempien tulkinnat ja näkökulmat tulevat esille. Parityöskentely etuina ovat ajatusten ja kokemusten vaihtamisen lisäksi hankalien asioiden ja käsitteiden selvittäminen yhdessä ja sosiaalisen vuorovaikutuksen kannustavuus. (Erytispedagogiikan perusopinnot, Opinto-opas 2007-2009, 24-25.)

Monet opiskelijoista olivat kirjoittaneet vähän tieteellistä tekstiä ja olivat epävarmoja omista taidoistaan. Jotkut opiskelijoista halusivat tukea kirjoittamiseensa ja lähettivät minulle aloittamia oppimistehtäviä hyvinkin keskeneräisinä luettavaksi. Pidin tätä hyvin tärkeänä ja rohkaisin opiskelijoita lähettämään minulle oikolukematonta tekstiä. Näin pystyin tukemaan heitä jo kirjoittamisen alkuvaiheessa kannustamalla eteenpäin ja antamalla vinkkejä aiheeseen liittyen. Ydinasioiden poimiminen tekstistä on vaikeaa, erityisesti silloin, kun kirjan kirjoittaja on rönsyilevä tai epälooginen.

- Teemaseminaarit

Joistakin opintovaatimusteoksista järjestetään teemaseminaareja, jotka lähetetään verkkovideoluentoina yhteistyöoppilaitoksille. Teemaseminaarin perustana ovat asiantuntijaluennot. Luennolla avataan opiskeltavaan teoksen liittyviä teoreettisia käsitteitä ja malleja, luodaan katsauksia tutkimukseen ja keskustellaan ajankohtaisista kysymyksistä. Verkkovideolähetyksen avulla yhteistyöoppilaitosten opiskelijat pääsevät seuraamaan Jyväskylässä pidettäviä luentoja reaaliajassa Internetin välityksellä. Luento-osuus oli lauantaina ja sen jälkeen oli mahdollisuus osallistua ryhmätenttiin. Ryhmätentti edellyttää ennakkotehtävää, jossa opiskelijan tulee perehtyä vaatimusteokseen. Hän laatii siitä käsitekartan, johon on tiivistetty keskeiset asiat. Käsitekartat palautetaan tentin yhteydessä. Ryhmätentissä saa olla esillä luentomateriaali ja käsitekartta. Työskentely perustuu opiskeltavien asioiden yhteiseen pohdiskeluun, mielipiteiden, kokemusten ja näkemysten vaihtamiseen sekä arviointiin. Seminaarit ovat oppimistilanteita, joissa opiskelijoilla on aktiivinen keskustelijan

rooli. Ryhmätentissä työstetään yhteinen kirjallinen vastaus ja henkilökohtaiset itsearviointit. (Erytispedagogiikan tuutoriopas, Perusopinnot 2006-2007, 30.)

Osallistuin teemaseminaarien organisointiin ja järjestämiseen. Oman jännityksensä tilanteeseen toi se, toimiiko verkkoyhteys moitteettomasti. Onneksi se toimi ja apuakin oli tarjolla virtuaalisesti, jos ongelmia olisi tullut.

- Ryhmäsuoritusten vastaanottaminen

Ryhmäkeskustelu on ns. open book –tyyppinen tilanne, jossa muistiinpanot ja kirjat saavat olla mukana tukemassa omaa suoritusta ja muistia. Ryhmäkeskustelussa kirjallisuutta opiskellaan yhteistoiminnallisesti. Tavoitteena on, että ryhmän jäsenten erilaisista tulkinnoista rakentuu yhteisessä keskustelussa kokonaisuus, josta tulee ryhmän yhteistä tietoa. Ryhmäkeskustelut eivät vähennä opiskeltavan aineksen määrää, mutta yhteistoiminnallisella työskentelyllä on mahdollista saada asiasta laajempi ja monipuolisempi näkemys kuin yksin olisi mahdollista saada. Jokainen kantaa vastuuta koko ryhmän suoriutumisesta. Ryhmäkeskustelussa tulee hallita opiskeltavat teokset, jotta voi osallistua yhteiseen keskusteluun. (Erytispedagogiikan perusopinnot, Opinto-opas 2007-2009, 25-26.)

Ryhmäkeskusteluun valmistaudutaan lukemalla opiskeltava kirja ja laatimalla siitä käsitekartta, josta näkyy keskeiset käsitteet ja käsitteiden väliset suhteet. Käsitekartat toimitetaan tuutorille ennen ryhmäkeskustelua. Keskusteluun voi ottaa mukaan sekä käsitekartan että vaatimusteoksen. Ryhmäkeskustelussa voi olla mukana 3-5 opiskelijaa ja keskustelu-aika on noin yksi tunti. Tuutor antaa opiskelijoille tehtävänannon, jonka mukaan keskustelu toteutetaan. Ennen varsinaista keskustelun aloittamista ryhmä laatii yhteisen keskustelurungon. Keskustelussa pitää tuoda esille vaatimusteoksessa esitettyjä näkökulmia ja käsitteitä, mutta mukaan otetaan myös perusteltuja omia näkemyksiä ja kokemuksia käsiteltävästä aiheesta. Ryhmäkeskustelun päätteeksi tehdään suullinen itsearviointi. Itsearviointi käydään suullisena kierroksena niin että

jokainen osallistuja arvioi omaa panostaan keskustelussa. (Eryityspedagogiikan perusopinnot, Opinto-opas 2007-2009, 25-26.)

Tuutorin tehtävänä on huolehtia siitä, että kaikki opiskelijat osallistuvat keskusteluun. Tuutori ohjaa keskustelijoita pitämään mielessään asiassa pysymisen, riittävän teoreettisen tiedon esilletuomisen ja tiedon soveltamisen tärkeyden. Tuutori voi pyytää hiljaista jäsentä aktivoitumaan keskustelutilanteessa tai keskustelun jälkeen täydentämään osuuttaan. Tuutori arvioi ryhmäkeskustelun hyväksyty/hylätty –asteikolla. Hän lähettää suoritustiedot ryhmästä avaimen yliopiston vastuopettajalle. (Eryityspedagogiikan tuutoriopas, Perusopinnot 2006-2007, 27-29.)

Parhaimmillaan ryhmäkeskustelussa opiskelijat työskentelevät itsenäisesti ja luovasti. Jäsenet huomioivat toisiaan ja ovat sitoutuneita ja tasavertaisia keskustelijoita. Keskustelussa on teorioita analysoiva ja vertaileva ote, joka nivoutuu ryhmäläisten omiin pohdintoihin, näkemyksiin ja kokemuksiin opiskeltavasta aiheesta. Puheenvuorot ovat selkeitä, hyvin perusteltuja ja mietittyjä. (Eryityspedagogiikan tuutoriopas, Perusopinnot 2006-2007, 27-29.)

Oma suosikkini oli ryhmäkeskusteluiden vastaanottaminen. Saatuani käsitekartat etukäteen, aloin jo innoissani odottaa tapaamistamme. Käsitekartat oli yleensä perusteellisesti laadittuja ja niissä näkyi opiskelijoiden oma persoonallinen tapa lähestyä asiaa. Niiden visuaalinen muotokin oli hyvin erilainen. Jotkut olivat tehneet käsitekartan kynällä paperille ja käyttäneet myös värikyniä. Toisilla kartta oli tehty tietokoneella ja mukaan oli saatu monenlaisia hierarkkisia rakenteita. Ilmiöiden väliset suhteet saadaan helposti näkyviin hyvin laaditun käsitekartan avulla. Ennen varsinaisen keskustelun aloittamista ryhmä laati yhteisen keskustelurungon, jonka mukaan keskustelu eteni. Keskustelu varsinaisessa suoritustilanteessa oli luontevaa ja hyödyllistä kaikille osallistujille, siis myös minulle. Joissakin tilanteissa rohkaisin hiljaisempia ottamaan kantaa ja osallistumaan keskusteluun. Ohjeistus etukäteen tilanteesta oli tärkeää, jotta opiskelijat tiesivät tarkasti mitä heiltä odotettiin. Itsearvoinnissa monet sanoivat pitäneensä tällaista työskentelytapaa hyödyllisenä ja mukavana. Jotkut

osallistujista sanoivat, että aika loppui liian lyhyeen ja he olisivat voineet alkujännityksen jälkeen jatkaa keskustelua pidempäänkin.

- Lukupiiri

Lukupiiri tarkoittaa 3-5 opiskelijan pienryhmää, joka perehtyy yhdessä vaaatimusteokseen. Lukupiiri vaatii yhteistoiminnallisen oppimisen taitoja. Ryhmä on itse vastuussa oppimisestaan, sillä opettaja tai tuutori eivät osallistu tapaamisiin. Kokootumisia on useita. Ensimmäisellä kerralla tehdään työsuunnitelma. Lukupiirissä jokainen ryhmäläinen toimii vuorollaan keskustelun alustuksen pitäjänä eli puheenjohtajana. Hän pitää ensin alustuksen ja esittää ryhmäläisille kysymyksiä tai nostaa esiin keskusteltavia teemoja, joiden pohjalta ryhmä keskustelee. Jokaisella kokootumiskerralla on myös sihteeri, joka laatii keskusteluraportin keskusteluista tiivistäen keskustelun teemat ja johtopäätökset. Lukupiirin viimeisellä kerralla laaditaan raportti lukupiirin toiminnasta ja lähetetään kaikki lukupiirissä syntynyt materiaali avoimeen yliopistoon arvioitavaksi. Tuutori ei varsinaisesti osallistu lukupiiriin, mutta voi olla ryhmän ohjaajana tarvittaessa. (Eriyispedagogiikan perusopinnot, Opinto-opas 2007-2009, 26-27.)

En osallistunut lukupiirien toimintaan eikä minun tuutor-ryhmistäni kukaan tietääkseni suorittanut opintoja lukupiirin muodossa.

- Verkossa tehtävien suoritusten tukeminen

Opintoja voi suorittaa sekä verkkokurssien että verkkotehtävien muodossa. Verkkokurssilla tarkastellaan vaatimusteoksien teemoja ryhmässä erilaisten verkko-opetusmenetelmien avulla. Verkkotyöskentelyssä pitää olla mahdollisuus olla verkossa useita kertoja viikossa kurssin ajan. Verkkokurssit kestävät 3-4 viikkoa. Vaatimusteokseen tulee perehtyä ennen verkkokurssin alkua ja sitä tarvitaan koko kurssin ajan. Teknisiksi taidoiksi riittää, että opiskelija osaa tietokoneen ja internetin käytön perusteet. Verkkotehtävä on oppimistehtävä, joka suoritetaan itsenäisenä suorituksena. Kaikki tehtävään liittyvät toiminnot tapahtuvat verkkoympäristössä. Tehtävän tekemiseen on

varattu useita kuukausia ja verkosta löytyy paljon lisämateriaalia opiskeltavaan asiaan. Tehtävästä voi keskustella myös muiden opiskelijoiden kanssa.

Avoin yliopisto toimii Korppi-järjestelmässä. Verkkokurssien oppimisympäristöt ovat periaatteessa helppokäyttöisiä, mutta jotkut opiskelijat tarvitsivat silti apua verkko-opinnoissa ja rohkaisua opintojen suorittamiseksi verkossa. Osa opiskelijoista tarvitsi ohjausta verkkoympäristöön kirjautumisessa ja verkkoympäristön käytössä ylipäänsä. Joillakin opiskelijoista oli negatiivinen ja pelokas asenne verkkotyöskentelyä kohtaan, mitä yritin tuutorin roolissa hälventää.

- Tenttien valvonta

Tuutorin kannattaa rohkaista opiskelijoita osallistumaan tenttiin, sillä vaihtelevat työtavat elävöittävät opiskelua. Monille se on luonteva ja perinteinen tapa suorittaa opintoja. Tuutorin tulee käydä tenttikäytänteisiin liittyvät asiat tuutorryhmässä.

Minä olin valvomassa tenttejä ja arvioimassa suorituksia luennoitsijan roolissa. Lukiessani tenttivastauksia sain arvokasta tietoa siitä, mitä opiskelijat olivat luennoilla oppineet ja miten suuntaisin opetusta tästä eteenpäin.

- Tuutorin turinoita –kirjeet

Etukäteen sovituisissa tuutor-istunnoissa kävi vähän opiskelijoita. Kaikki eivät tulleet edes ensimmäisiin tuutor-istuntoihin, joten ratkaisin tiedottamisen ongelmasta osan Tuutorin turinoita –kirjeiden avulla, jotka lähetin opiskelijoille sähköpostitse. Tuutoritapaamisissa tuli esille kysymyksiä, joihin en osannut suoralta kädeltä vastata. Selvitettyäni epäselvät asiat yliopiston opettajilta, laitoin vastaukset opiskelijoille Tuutorin turinoita -kirjeissä. Halusin myös opiskelijoiden muistavan, että olen olemassa heitä varten, jos heille tulee kysymyksiä opiskelun suhteen. Osa opiskelijoista tarvitsi hieman muistuttelua tehtävien palauttamiseen tiettyyn päivämäärään mennessä. Tuutorin kirjeissä

oli myös aikataulutuksia opintojen suhteen. Erilaisista tapaamisista (esim. ryhmäsuorituksista) tiedottaminen kävi parhaiten kirjeiden avulla.

- Tuutorin tukeminen Avoimessa yliopistossa

Avoimen yliopiston opettajat ovat olleet avainasemassa etenkin tuutorointini alkuvaiheessa. Olen saanut yliopiston erityispedagogiikan opettajilta pikaisia ja tyhjentäviä vastauksia sekä puhelimitse että sähköpostilla. Erityispedagogiikan perusopintojen opinto-opas on selkeä ja hyvin perusteellinen kuvaus opinnoista. Jyväskylän yliopiston Avoimen yliopiston tuutorin opas on antanut paljon apua tuutorointiin. Tuutoreilla on ollut oma oppimisympäristö Optima-verkkoympäristössä, jossa on paljon materiaalia ja mahdollisuus keskustella toisten tuutorien kanssa. Tuutoreilla on ollut tapaamisia vuosittain Jyväskylässä. Siellä on saanut tavata yliopiston opettajat ja muita tuutoreita ja keskustella tuutorointiin liittyvistä asioista.

4. POHDINTA

”Vain se, joka on löytänyt itsensä,
voi kehittää luonnettaan.

Vain se, joka kehittää luonnettaan,
voi saada myös toisten mielessä kehitystä aikaan.

Ja vain se, joka saa toisten mielissä kehitystä aikaan,
voi kehittää asioiden luonnetta.”

-vanha kiinalainen viisaus-

Hain tuutoriksi, koska toivoin sen syventävän opettajuuttani ja antavan minulle uusinta tietoa erityispedagogiikasta. Nämä tavoitteeni toteutuivat kirkkaasti. Sain myös paljon muuta. Ymmärrykseni oppimisesta monipuolistui ja sain kokemusta aikuisten oppimisesta. Ohjauksellinen näkökulma oppimiseen ja tuutorointi käytännössä avasivat uusia näkökulmia opettajan työhön.

Ilokseni huomasin, että erityispedagogiikan opinnoissa opiskelu oli muutakin kuin luennoilla istumista ja tenttimistä. Uudet oppimisnäkemykset näkyivät monipuolisina, vaihtoehtoisina tapoina suorittaa opintoja. Suorituksia pystyi tekemään mm. yksin, parin kanssa tai yhdessä, kirjoittamalla tai keskustelemalla, verkossa tai tenttimällä. Opiskelussa näkyi sosiokonstruktiivinen näkemys oppimisesta vuorovaikutteisena aktiivisena tapahtumana.

Näin käytännön oppimistilanteissa, miten yhteistoiminnallinen oppiminen toimii ja miten opiskelijat ovat innostuneita ja motivoituneita oppimaan yhdessä. Näin aitoa oppimisen iloa ja sen kuinka opiskelijat saavat toisensa syttymään oppimistilanteessa. Havainnoitsijan rooli sopi minulle mainiosti näissä tilanteissa. Koin olevani oikeastaan etuoikeutettu saadessani olla mukana tuutor-ryhmäni opiskelutilanteissa. Sain uskoa siihen, että yhteistoiminnalliseen oppimiseen kannattaa pyrkiä. Minun rooliksi näissä tilanteissa jäi ajan, paikan ja struktuurin antaminen ryhmälle. Ohjeistus ja tarvittaessa oppimisen

ohjaaminen tilanteessa olivat kuitenkin tärkeitä elementtejä tilanteen onnistumisen kannalta.

Tuutorina toimimisen jälkeen olen paljon valmiimpi kokeilemaan vaihtoehtoisia ohjauksellisia menetelmiä aikuisten kanssa työskennellessäni. Minua auttoi ja rohkaisi hyvin suunniteltu perusopintojen kokonaisuus, hyvä opinto-opas ja tuutorin opas ja muukin kaikinpuolinen tukeminen.

LÄHTEET

Ahonen, J. 2008. Konsultoinnin ja ohjaamisen koulutusohjelma erityisopetukseen Kuopio 2008-09. 1. lähijakson 4.-5.11.2008 materiaalia

Erityispedagogiikan perusopinnot. Opiskeluopas 2007-2009. Jyväskylän yliopiston avoin yliopisto.

Erityispedagogiikan tuutoriopas. Jyväskylän yliopisto. Avoin yliopisto.

Kauppila, R.A. 2007. Ihmisen tapa oppia. Johdatus sosiokonstruktiviseen oppimiskäsitykseen. Juva: WS Bookwell.

Lehtinen, E. & Jokinen, T. 1996. Tuutor. Itsenäistyvän oppijan ohjaaja. Jyväskylä: Atena.

Leppilampi, A. & Piekkari, U. 1999. Opitaan yhdessä. Aikuiskoulutusta yhteistoiminnallisesti. Pori: Kehitys.

Ojanen, S. 2000. Ohjauksesta oivallukseen: ohjausteorian kehittelyä. Helsinki: Palmenia.

Onnismaa, J., Pasanen, H. & Spangar, T. (toim.) 2000. Ohjaus ammattina ja tieteenalana 1. Ohjauksen lähestymistavat ja ohjaustutkimus. Juva: PS-kustannus.

Onnismaa, J., Pasanen, H. & Spangar, T. (toim.) 2004. Ohjaus ammattina ja tieteenalana 3. Ohjaustyön välineet. Juva: PS-kustannus.

Patrikainen, R. 1999. Opettajuuden laatu. Ihmiskäsitys, tiedonkäsitys ja oppimiskäsitys opettajan pedagogisessa ajattelussa ja toiminnassa. Jyväskylä: Gummerus.

Peavy, R.V. 1999. Sosiodynaaminen ohjaus. Konstruktivistinen näkökulma 21. vuosisadan ohjaustyöhön. Helsinki: Psykologien kustannus.

Piekkari, U. & Repo, Kaarento, S. 2002. Yhteistoiminnallinen oppiminen yliopistossa. Teoksessa Sahlberg, P. & Sharan, S. (toim.) Yhteistoiminnallisen oppimisen käsikirja. Porvoo: WS Bookwell Oy, 308-326.

Sahlberg, P. & Sharan, S. (toim.) 2002. Yhteistoiminnallisen oppimisen käsikirja. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Sikkelä, R. Aito kohtaaminen opetusharjoittelun ohjaamisessa. <http://sokl.joensuu.fi/verkkojulkaisut/ohjaus/Silkela.htm>

Tuutorin opas: Jyväskylän yliopisto. Avoin yliopisto.

Vehviläinen, S. 2001. Ohjaus vuorovaikutuksena. Helsinki: Gaudeamus.